

Asia: Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan lausunto, valmisteltu yhdessä Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun taiteen laitoksen kanssa, hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain, opintotukilain 5 a §:n ja työttömyysturvalain 2 luvun 10 §:n muuttamisesta.

Ehdotetut muutokset ja painotukset

- 1) *Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen* kokonaisuus on pidettävä kaikille pakollisena. Ammattialakohtainen painotus voidaan turvata kokonaisuuden sisällä olevalla valinnaisuudella
- 2) *Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen* kokonaisuuden sisällä on varmistettava taito- ja taideopintojen riittävä tarjonta ja niiden valintamahdollisuus kaikille
- 3) Taidealan opintoja on räätälöitävä ja intergoitava myös *viestintä- ja vuorovaikussosaaminen* sekä *yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen kokonaisuuksiin*

Lausunnon keskeiset sisällöt ja perustelut

Pidämme hallituksen esitystä huolellisesti valmisteltuna ja pääsääntöisesti nykypäivän tarpeita vastaavana. Tutkintorakenteen tiivistyessä ja opintojen painopisteiden suuntautuessa yksilöllisen ammatillisen pätevyyden vahvistamiseen esitetty epäilemättä parantaa kilpailukykyä ja työmarkkinoilla pärjäämistä sekä mahdollistaa nopeampaa reagointia työelämän muutoksiin.

Uuden säännöksen mukaan (12 a§) perustutkinto sisältäisi

1) *Ammatillisen tutkinnon osia*, 2) *Yhteisiä tutkinnon osia* sekä 3) *Vapaastivalittavia tutkinnon osia*. Opintojen valinnaisuus ja joustavuus ovat sinänsä hieno ja tervetullut ajatus. Toivottavaa kuitenkin on, ettei liian runsas valinnaisuus päädy rajoittavaksi tekijäksi ja poissulje jatko-opintomahdollisuuksia.

Korostamme lausunnossamme erityisesti sitä, että taiteeseen ja kulttuuriseen osaamiseen liittyvät oppiainesisällöt eivät saa jäädä valinnaisuuden jalkoihin. Pidämme välttämättömänä, että esteettiseen laadun vaatimustason nostaminen tuodaan mukaan kaikkien alojen ammattikoulutukseen.

Emme tarkoita taideopetusta sen tavallisimmassa tai klassisessa mielessä, vaan ammatillisen koulutuksen tarpeisiin räätälöityjä sisältöjä, kuten esineympäristöön ja rakennettuun ympäristöön fokuksittua taideperusteista muotoilu- ja

ympäristökasvatusta. Myös taiteen ja kulttuurin kytkökset hyvinvointiin ja työkyvyn ylläpitämiseen sekä kulttuurisen ja esteettisen luku- ja kirjoitustaidon sisällöt, ovat tärkeitä ammattikoulutukseen liittyviä osa-alueita.

Neljä yhteistä tutkinnonosaa,

1) *Viestintä- ja vuorovaikussosaaminen*, 2) *Matemaattisluonnontieteellinen osaaminen* 3) *Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen* sekä 4) *Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen*, vaikuttavat selkeiltä integrointikokonaisuuksilta ja vähentävät sirpaleisuutta. Niistä mihinkään ei kuitenkaan ole sisällytettyinä pakollisina sisältöinä taidetta tai estetiikkaa. Visuaalisen ja esteettisen sisällön ymmärtäminen on kaikessa ammattiosamisessa läsnä ja erityisesti viestintä- ja vuorovaikutussosaamisessa se on keskeistä. Kulttuurinen, esteettinen ja kuvallinen lukutaito sekä kuvallisen tuottamisen perusteiden hallinta ovat globaalissa ympäristössä työssä selviytymisen kannalta yhtä ratkaisevia taitoja kuin perinteinen luku- ja kirjoitustaito.

Visuaalinen ja esteettinen näkökulma olisikin tuotava mukaan paitsi *Sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen* -osaamisalueeseen, myös *Viestintä- ja vuorovaikutussosaaminen* sisältöihin. *Yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen* -osa-alueessa tulisi puolestaan kiinnittää huomiota taiteen ja kulttuurin hyvinvointia ja työkykyä ylläpitäviin ominaisuuksiin sekä niiden antamiin valmiuksiin ja välineisiin kohdata muuttuva työelämä. Näemme, että näiden sisältöjen integrointi eri tutkinnon osiin ei saisi vaarantaa taide- ja kulttuurialan asemaa uudistuksen myötä, vaan vahvistaa sitä niin, että opinnot olisivat tarjolla jokaiselle opiskelijalle.

Perustelut tulevaisuuden työelämätarpeista käsin

Nyky-yhteiskunnan yksi merkittävimpiä muutospirteitä on visuaalisuuden ja kuvallisuuden räjähdysmäinen kasvu. Viestintä on kuvallistunut ja visuaalisen medioitumisen sekä erityisesti kuvien digitalisoitumisen rinnalla on tapahtunut lähes kaikkien elämänalojen estetisoitumista. Tuloksena on toisaalta kulttuurin pinnallistumista, mutta myös esteettisten arvojen ja erityisesti arjen estetiikan korostumista hyvän elämän tekijänä.

Visuaalisen ja esteettisen taju on kaikessa viestintä- ja vuorovaikutussosaamisessa keskeistä. Se liittyy ihmisen aistiseen (=esteettiseen) perustaan, ymmärrettäväksi tekemisen ja ymmärrettäväksi tulemisen kykyyn. Tämän vuoksi se on välttämätön ammattitaito, riippumatta siitä valmistuuko ammattillisen peruskoulutuksen myötä yrittäjäksi tai palkansaajaksi työ- ja elinkeinoelämään. Kulttuurisella lukutaidolla tarkoitetaan kykyä lukea, ymmärtää ja löytää eri kulttuurien merkityksiä ja sen seurauksena kykyä arvioida, vertailla ja ”avata” erilaisia kulttuureja. Kulttuurisen, sosiaalisen ja kuvallisen luku- ja ilmaisutaidon,

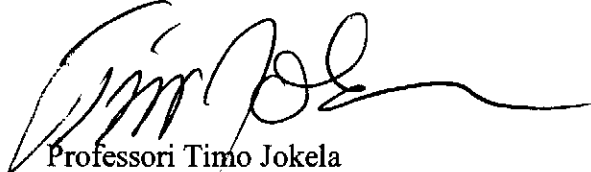
monilukutaidon¹, oppiminen sekä valmius mediatulvan sisältöjen kriittiseen arviointiin ovat välttämättömiä nykyajan ammatillisen osaamisen taitoja.

Ammatillisen koulutuksen kentällä estetisoituminen näkyy kokonaan uusina ammatteina mutta myös vanhoihin ammatteihin liittyvinä uusina vaatimuksina. Ammatillisen koulutuksen alueella on ammattialoja, joiden koulutuksen sisältöihin itsestään selvästi kuuluu ammatin esteettisyyttä korostavien aspektien huomioiminen.

Esteettiseen laadun vaatimustason nostaminen tulee tuoda mukaan kaikkien alojen ammattikoulutukseen. Vaikka kaikilla osaamisalueilla ei ole suoria esteettisiä yhteyksiä ja vaikka päähuomio olisikin käytettävyydessä ja toimintavarmuudessa, näkyvät esteettiset ulottuvuudet näillä aloilla materiaalien tuntemuksena, osaavuuden ja taitavuuden arvostuksena sekä haluna viimeistelyyn ja kunnianhimoiseen, esteettisesti ja ekologisesti kestäväan lopputulokseen. Kyse on arvotietoisuudesta (esteettisen ja eettisen yhteys), josta nousee myös ammattiylpeys, oman työn arvon näkeminen muunakin kuin vain taloudellisena välttämättömyytenä. Arvotietoisuus ei synny itsestään. Oman ammatillisen opiskelualan lähtökohtiin pureutuva taideperustainen muotoilu- ja ympäristökasvatus on erinomainen toimintatapa kehittää oman alan esteettisten kvaliteettien näkemisen, toteuttamisen ja niistä puhumisen taitoa.

Ammattiylpeyden kehittyminen on tärkeä osa kaikkien ammattialojen ammattitaitoa ja myös oleellinen kilpailuvaltti työn markkinointiin liittyvissä kysymyksissä. Se liittyy lisäksi erottamattomasti työhyvinvointiin.

Rovaniemellä 27.9.20013

Professori Timo Jokela

Dekaani

Lapin yliopisto

Taiteiden tiedekunta

¹ "Monilukutaito" on myös perusopetuksen uudistamisessa keskeinen käsite (<http://www.oph.fi/ops2016/perusteluonnokset/perusopetus>)